

A' ROMAI TSASZARI ES AP. KIRALYI FELSEG.
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indúlt BÉTSBŐL Kedden 24 Juliusban 1792.

Belső Tudósítások.

A' mi leg-kedvesebb és kegyelmesebb Királyunk II-dik FERENTZ Római Tsászár Juliusnak 11-dikén estvéli 7 óraker ment bé *Fránkfurtba* egész tsendességgel. Más nap reggeli 7 óraker adatott tudtára ezen ő Felsége meg érkezése, az ágyuknak ki sütése, és minden harangoknak meg-vonása által. A' Városi Tanáts egy Députátziót küldött ő Felségéhez 9 óraker, melly azon kívül, hogy az ő Felségek meg érkezését idvezlette, egy arannyal ki varrott bibor-bársony skatujában által adta a' Felségnek a' Város költsát a' leg-méjjebb alázatos-sággal. Egy néhány Audentziát adott ő Felsége közbe, mig a' Választó Papi Fejedelmek, a' Követek, és az ugy nevezett Romaiak nagy parádéval el-készülvén ő Felségéhez mentenek, és sok ágyu lövé.

lövészek, és harangozások, 's más Tsászári pompa-tételek között a' Tsászár valóztatás meg esett — 12-dikben dél-után a' leg szebb és leg-nagyobb Német Országi Ökör, (mellynek szarvai meg valának arannyozva, és háta egy arannyas takaroval vala be fedve — és a' melly az ugy nevezett *Romai hegyen* a' Koronázás napján egészzen süttetett meg) az egész Városban nagy pampával és muzika harsogások között bordonoztatott meg. — Az ő felsége Koronáztatása (nem 16-dikben, mint mások után irtuk vala) 14-dikben ment végbe, a' leg-nagyobb pompával és öröm kiáltások között. Bétsbe még csak tegnap előtt délután érkezett be a' *Frankfurti* Kurir ezen Örvedetes hirrel, ki lóháton, 24 Posta Tisztekekkel edgyütt nagy tsattogások között járá fel Bétsnek nevezetesebb utzáit — tegnap pedig, minek-utánna a' *Téged Isten Bitsérünk!* el énekeltetett volna, dél-előtti 11 és 12-ora között, a' vár fokára és Bástyára kereken ki-rakott ágyuk 3 örvedetes köszöntő tüzet adának. — A' jelen lévő fő Hertzegek és Hertzeg asszanyak mind a' Sz. *István* Templomában valának, és az Isteni tisztelet után a' *Belvederbe*, a' F. Tsászár Léánkájához menének. — Azt reméljük, hogy a' jövő hónapnak 17-dikén szerentsénk leszzen a' mi Kegyelmes Királyunkot Bétsben szemlélni.

Hogy valsmellyik Tsászárnak Koronázása alkalmatosságával valaha olly nagy pompát és szembe tünhetű tiszteletet tettek volna a' Magyarok a' magok Királyoknak, mint most, arra *Frankfurt* soha sem emlékezik. — Jelen valának ezen alkalmatossággal Hazánk leg-főbb asszlopjai, nevezetesebb Gavallérjai, sőt még a' Nemesi Rendből is igen sokan *Frankfurtban*, mind Nemzeti leg nagyobb gálában, és a' Német tudósítok szerint, a' leg-szembe tünhetőbb gálát és betsület-tételeket ezek tselekedték, mellyel Nemzetünk betsületét, az idegenek előtt nem kevésre emelték. A' *Frankfurtiak* is az itt meg-jelent Magyar Gavallerok eránt csak nem málok telett való tisztelettel és vigyázattal vóltanak.

Hazánkbeli Tudósítók.

A' Haza Anyai nyelvének edgyik pallérazó Országolája a' *Pesti Magyar jádzó Társaság*, a' maga törökedésének ohajtott tzeljára — noha késő és bajos, de tsak ugyan Izerentsés és jó reménység alatt lévő lépésekkel mégyen elé. Ezen Nemzeti Társaság a' maga sok rendbéli szükségeinek pótolásatól kényszerítettvén, egy könyörgő Levelet nyujtott vala-bé az Ország Rendjeihez a' közelebb múlt Ország Gyűlésén, és a' Haza nemesebb szivü Fiai közel 2 ezer forintot adtanak ennek. Az Ország Primalsa 600, G. *Pestetits György* Ur ő Ngá 400 farintokat adtanak ezen Társaságnak. — A' F. Palatinusis a' maga leg-főbb Udvari embereivel ezen Nemzeti játékot a' maga jelen létével meg-tisztelvén, 50 arannyat adott a' *Cassaba*. — Ennek előtte mint egy 8 esztendőkkel olvastam vala a' *Posoni Magyar Hirmondóból*, hogy valamig Nemzeti nyelven jádzó Társaságok nem lesznek, valamig Frantzia titulussal irunk, valamig Magyar ujságokat nem olvasunk, valamig Magyar nyelv Tanítóink nem lesznek, valamig a' közönséges dolgok Anyai nyelvünkön nem folynak, — addig tsak a' Haza küszöbein belől is édes Anyai nyelvünk közönségessé nem lehet. Lám 8 esztendők után már most mind ezek meg-vagynak, most reménylem már Kedv. *Kurir* Barátom álhatatosan, hogy a' mi nyelvünk még az idegeneket is annak tanulására fogja idővel édesíteni. — — — Már is meg-van ez; mert a' *Magyar Kurirnál* Bétsben, az Ország-Gyűlésétől fogva 4 izben kerestek Magyar nyelv

nyelv tanítót; mind idegen Urfiak számára — —
 — — — — — A' Köntös és a' nyelv va-
 lamelly Nemzetnek az ő külső meg - esmertető jele
 — a' belsőkre is nagy befolyások vagy on ezeknek --!
 ezek nélkül el - kortsosodik, és más Nemzetté válik
 akár mellyik Nemzet is idővel.

Budáról. — „ A' Györi Gymnasiumban üres 1.
Grammaticai tanító székre *Concurfus* tartatik a' Bétsi
 Akademiánál Sept. 13-dikán. A' Budai fő Gym. ban
 is az 1. *Grammatica* Kathedra, 's nem különben Kör-
 mötz Bányán ugyan ez, *vacólnak*, mellyekre Sept.
 14-dikén Posonyban léssen a' *Concurfus*. A' ki pedig
 a' N. Bányai *Gymnasiumban* 1. *Humanitatis* Profes-
 sor akar lenni, Sept. 28-dikán a' N. Váradí Aca-
 demia előtt jelennyék-meg. — Ezekhez ragaszt-
 hatjuk Hazánk Vármegyéinek és Királyi Várossai-
 nak, a' múlt Ország-Gyűlésén bé nyujtott némelly
 kéréseit, mellyek ezek: „ A' *Bibitsiána fundáció*
adattasék vizsgálza. — A' *Tsandí* Káptalan azt ké-
 ri, hogy *Tömösvárat* a' körül fekvő Vármegyék, és
 a' Határnok katonaság számára Akadémia állittas-
 sék fel. — *Veszprim* V-gye azt kéri, hogy a' *Pá-
 pai Paulinus* Barátoknak az Oskolák adassanak viz-
 szá. — *Komárom* V-gye kéri azt a' fundátziót,
 mellyet hajdon Gr. *Eszterházy* Miklós olly véggel
 ajándékozott vala, hogy *Tatán* nagyobb Oskolák is
 lehessenek a' *Piáristák* alatt. — Szeben Várossa
 Sáros V.megyében kéri vizsgálza a' *Desösi fundációt*.
 — Györ Várossa kéri vizsgálza az Akadémiát. —
Esztergom kéri vizsgálza a' *Pesti Univerfitást* 's t. de
 ezek a' kérések mind az Országos Deputátziókra
 halasztattak.

A' F. fő Hertzeg Palatinusnak azok eránt való
 szives indulatja, kik a' Haza bódogságát munká-
 lódnak, le irhatatlan. *Kovátsits Márton György* Ur-
 nak, ki már egy néhány Könyveiről esmeretes,
 most pedig Magyar Orzágnak Közönséges Törvé-
 nyéről és régiségeiről irt vala, önként 1500 forin-
 tot küldött ő Hertzegsége ajándékba; és az Irónak
 hasznos fáradozását meg-köszönte.

Párisban

Párisban a' 14-dik Jul. esett ujj *Szövetség-innepe* előtt 7-dikben, olyan dolog történék, melly igen könnyen örök emlékezetben maradhat a' *Frantzia Kronikában*. Jul. 6 dikán vala, midőn a' *Király* a' *N. Gyűlésnek* meg-izente, hogy a' *Pruszszus Sergek* a' *Rénus* mellé meg-érkeztenek; és hogy már most a' *Frantziáknak* a' magok ügyeket egy szivvel, egy lélekkal, és egybe vetett erővel kelle-ne oltalmazni. A' *Királynak* ezen intése olly hat-hatós és munkás vala, hogy ennek, a' *N. Gyűlésben*, már más nap nyilvánóságos jelei láttzottanak. — Első vala az, hogy egy *Lamourette* nevű *Deputátus*, a' *Lyon*i *Püspök*, fel-álván, egy ollyan be-szédet tartá, mely a' külömb külömb féle indulato-
kat és részre hajlásokat egészszén öízve olvasztotta.

„A' *Nemzeti-gyűlés* kezeiben vagy on — *igy szoll* — minden közönséges bóldogság. Mi szükség nekünk ezen bóldogságot a' sok féle törvényeknek öízve-szerzésében keresni, midőn azt tsak egyedül az egyességben-is fel-tanálhatjuk? Ó! ha közzülle-tek valakinek az a' tehetsége vólna, hogy közöt-tünk ezen ujj egyességet lábra állithassa! ez nevez-tethetnék igazán a' *Nemzeti-jóltévőének*. Azt pe-dig senki se mondja, hogy ez az egyesség lehetet-len. Tsak egy néhány szempillantásokat tudjátok illendően haszonra fordítani, már az egész világ előtt leg-szebb példát mutattatok. „*Egyesítsétek a' Nemzet Repræsentánsait!* „ Most ezeknek egyik része *Respublikát* kíván — a' másik rész a' *Parlamentomi Két Házaknak* fel-állításán mesterke-dik. Egy öízve esküvés által mind a' *Respubliká-nak*, mind a' *Parlamentomnak* emlékezetét el-tö-rölhetnök. Köszünk hitünknek közönséges le-tétele által egy örökös egyességet! Abban a' szempillan-tásban fog *Frantzia Ország* a' veszedelemből meg-szabadulni, a' midőn a' mi ellenségeink eszékbe vészik, hogy azt, a' mit akarunk, mindenikünk akarja „

Ezen beszédet nagy öröm és tapsolás végeze-bé. Midőn azonban a' *Præses* az *Orátor* kívánsá-

ga szerint hirtelen fel-álván, ezt kiáltotta volna :
 „mindenek, kik a' Respublikának és a' Parlamen-
 tomi 2 Házaknak fel-állítását átkozzák, aljanak-
 fel! „ — egyszeriben mindenek fenn-állanak vala.
 Az eddig egymással leg-mérgesebben vetélkedők,
 most egymás nyakába borulának, és meg-határo-
 zódék, hogy Deputátzió rendeltetvén, az egészsz
 történet irásban a' Királyhoz, és az után az Or-
 szágnak minden Departamentomjaihoz el-küldet-
 tésék. „

A' Depátatió, melynek vezetője az előbbi Orá-
 tor *Lamourette* vala, le irhatatlan örömmel jött a'
 maga követtségéből a' Királytól vissza ezzel a'
 hirrel, hogy a' Király maga-is mindjárt meg-fog-
 na a' N. Gyűlésben jelenni. — — Azonban alig
 mondhatta vala meg a' Deputatió ezen váloszt, és
 már az iszonyu *Éllyen a' Király! Éllyen a' Nemzet!*
 kiáltások között lépék-bé 16 dik *Lajos* a' Nemzeti-
 gyűlésbe, és a' Præses mellett le ülven, így szólla. „

„ Uraim! En ezen történetet, a' mellyen most
 ennyire örvendek, igen régen ohajtva vártam.
 Örökké a' vólt minden kívánságom, hogy a' *Consti-
 tutió* által meg-erősített Hatalmak között egyes-
 séget szemlélhessék. Most pedig midőn ezen egyes-
 séget már esküvés által-is meg-petséttetettnek len-
 ni látom, minden kívánságom bé-töltetett. Már
 ezentúl a' *Nemzet* és a' Király tsak egy egészszet
 fognak tenni, és ha az ő lépéseiket közönséges
 egyezés fogja vezérelni: így Frantzia Ország bizo-
 nyoson ki-szabadúlt a' veszélyből. „

Ezen beszédet ismét egy hosszú öröm-kiáltás
 végezte-bé, melly tsendesedvén, így felelt a' Præ-
 ses a' Királynak. — „Király! Ezen tudára méltó *Épo-
 ka*, ezen tudálatos idő szakasz, nem egyéb, ha-
 nem a' *Constitutio* barátjainak egy igen örvendetes
 ösztönözö jel adás, az ő ellenségeinek pedig retten-
 tő iszonyuság. Ez az *Egyeség*, Király! egész ere-
 je lészzen azon hadnak, mellyet a' Frantzia Nem-
 zet visel, és a' jövendő szerentsés következések-
 nek

nek zálogául fog szolgálni. „ — *Magam-is azt reméltem* — felele a' Király, és ezen szavak után, hasonló örvendetes tapsolások között, a' mint bejövetelekor fogadtatott vala, ki méne a' N. Gyűlés palotájából. — Olyan vala ezen időben az eddig csak nem egymás haját tépő N. Gyűlés, mint-ha egyszeriben egy atyának nyájas gyermekeivé változott volna által; a' külömb külömb-féle pártosok egymás között ölzve elegyedtenek, ülő-helyeiket fel tserélték; és mindeneknek szemeiből örömköny-tseppek hullanak vala. Ezen egy néhány szempillantások a' népnek a' Királyhoz való egész bizodalmat vissza szerezvén, már most a' 20-dik Jun. történt zene bonához hasonlótól nem igen lehet tartani, sőt gyanítani lehet, hogy a' 14-dik Jul. esett Szabadság' innepe napja is békefényesen ment véghez.

Azok az Elölljárók, kiknek köteleltségekben állott volna, hogy a' 20-dik Jun. történt Párisi zenebonának elejét vegyék, p. o. a' Párisi Polgár-mester *Péthion*, a' Közönséges Procurátor *Manuel* 's a' t. a' magok hivataljokból már előrevalóképpen kitétettenek, és az ő ügyek a' Párisi Departamentom fő Itélő széke elejébe adattatott, még pedig olly Dekretom mellett, hogy a' Departamentomnak végső itéletét a' Király erősítse-meg. — A' Király erre nem akart réa állani, azt mondván, hogy tulajdon személljét illető dologban fő Biró nem lehetne. — Sőt — *igy felele a' N. Gyűlés* — a' törvény előtt egészen el kell halgatni a' Király személlyes halzon keresésének, és mintha a' dolog nem-is őtet illetné, néki a' Departamentom végső itéletét vagy meg kellene erősíteni, vagy pedig azt egészen meg-akadályoztatni.

Már e' szerint a' Király maga lészzen az ellene hibázott bűnösöknek itélő Birájok, mely miatt Párisban, mivel a' *Péthion* *factioja* felette nagy, ismét ujj egyenetlenségektől lehet tartani. — Az ő követőji a' Nemzeti Gyűlés előtt meg-jelenvén
azt

azt kívánják, hogy *Pethion* tétetődjék vissza hivatalába, és a' Párisi Depártamentomnak Elölljárói ellen, kik őtet hivatalától meg foiztották, indittasék *Processus*.

A' melly *Pátenst* a' Frantziák Királya közelebb-ről a' ki-vándorlott Printzek ellen, és a' több Emigránsok ellen közönségessé tétetett, és minden Europai idegen Udvarokhoz el-küldött, szóról szóra ez : „

„ A' Frantziák Királyának tudtára adatott, hogy az ő nevében a' külső Udvarokkal még máig is traktálnak, költsönöznek, sőt még katonákat is szednek fel. Minthogy pedig ő most a' Confitutióhoz való tsatlodását, a' mellyet ő szabadon elfogadott, és a' mellynek oltalmára magát hitének le tételével kötelezte, még egyszer ujjanton a' leg-közönségesebb mód szerint akarja meg-bizonyítani: erre való nézve jelenti, hogy mind azok a' táskáskozások, Protestátiók, a' külső Udvarokkal való Trakták, Verbuálások, Költsönözések, fegyver' és egyéb hadi-készületeknek szedései, különösen pedig azok a' nyilvánóságos és titkos edgyezések, mellyek az ő Királyi neve alatt a' Frantzia Printzek és a' több Rebellisek által, a' Törvény és Haza ellen tétettenek, semmit érők. Jelenti továbbá azt-is, hogy az ő hazna, és az ő népe jóva egymástól el-válofizthatatlanok, és hogy ő az ennek oltalmazására néki által adatott Uralkodói hatalmát, igazán gyakorolni kívánja. Végezetre mind azoknak a' Fejedelmek is, kik a' ki-vándorlott Frantziáknak, akár mi némü fogás alatt, a' fegyverkezésre helyet engednek, vagy őket akármelly ellenséges tzéljokban segéllik, jelenti a' Frantziák Királya, hogy ellenek, mint ellenségei ellen, a' néki adatott egész erővel fel és ki fog kelni. „

A' Frantziák *Kortrik* Várofsában valami 3 Millió for. kárt tettenek az égetés által. Azt mondják, hogy F. M. *Lukner* azon *Jarri* nevü Frantzia Generális ellen, a' kinek ezen pusztítás tulajdonítatik,

tatik, pistolyt kapván, kevésbe maradt, hogy tulajdon kezeivel meg nem ölte. Gen. *Jarri* azonban, hogy a' maga tselekedetének mentségére színt tanálhasson egy Levelet küldött *Bolióhoz*, az Ausztriai Sergeknek hozzá közelebb lévő Vezéréhez, mellynek summája ez: — „Az Ausztriaiak külső vigyázói, már régtől fogva hogy nem tsinálnak egyebet, hanem északakon némellyek elő jövén, a' kertek és házak alatt bukálnak, 's virradolog imitt amott egy egy katonát agyon lönek, és az házak oltalma mellett a' Frantziák batteriáira ágyuznak. Ő nem tudja, talám ez által akarják az Ausztriaiak a' Frantziákat *Kortrikból* ki kergetni? — Ő tehát (*Jarri*) kéntelennek látta magát lenni, hogy az ilyen hadakozás nemének félbe való szakasztása végett, a' dolgot szorosabban kezdje. Az Ausztriai Generálisok tselekedete azért is erősen hibás, mivel ők a' helyet ismervén, láthatják azt, hogy *Kortrikot* erővel meg nem vehetik, azért; mivel 20 ezer embert egy olyan Városért fel-áldozni, a' melly külömben-is a' háborut meg nem határozza, a' hadi törvények szerint egy Generálisnak-is szabadságában nem áll. Tehát az Ausztriai Generálisok a' *Kortriki* égetést magoknak tulajdonítsák. Ő (*Jarri*) mind addig kedvezéssel viseltetett a' Városhoz, valameddig azokra a' keménységekre lépni nem kéntelenített, mellyeknek telyesítését, hogy az alatta lévő katonákat gyilkoson meg ölettetni szemlélni ne kéntelenítették, utoljára tölle, tartozó kötelelsége meg-kivánta. Ő, hogy az e' féle rend kívül-valóságokat el-kerülhesse, minden *patrollérozásokat*, és vizsgálódásokat a' külső Városokon kívül meg-tiltott. Az ő külső vigyázói a' miénkeket nem bántották. Tehát az egész hiba az Ausztriai Generálisokra háromlik. Ők tették a' Vidéket szerentsétlen né, a' nélkült hogy a' magok tselekedeteiket valami hadi fundamentom által menthetnék. Az-is töllok függ, hogy ezen háborut emberibbé, és az ő Fejedelmeknek hasznosabbá tegyék. Oltalmazzák magokat, midőn meg támodtatnak: de ne bántsák a' külső vigyázókat minden tziel nélkül, hanem ha

ötet

ötet arra akarják kényszeríteni, hogy mindent fel-
 égessen. „

A' Generál Bolió felelete Jarrizhoz. — „Uram!
 Azt írod Leveledben, hogy égető-gyilkos lenni, és
Kortriknak külső Városait, mellynek lakosai a'
 Frantziák által igazságtalanul kezdett háboruban
 éppen nem részeseek, meggyúlytant, kötelelséged
 parantsolya. Egy helyet, mellynek semmi erőssé-
 ge nintsen, elfoglalván, égetsz és pusztítasz, ha-
 miss ki-fogásokkal szépítvén bűnedet. De bár mely
 roszszak legyenek-is a' Frantzia törvények, soha
 azok ezen te minden betsülletes emberek előtt utállá-
 tos tselekedetedet, büntetetlenül hagyni nem fogják.
 Erre nézve bizonyos is vagyok, hogy mi nem fo-
 gunk hozzátok hasonló eszközökkel élni, és a' te
 szükségtelenül hozszas Leveled köztünk senkit meg-
 tsalni nem fog.“

Gen. *Jarrinak Kortrik Városában* való égeté-
 sét még Frantzia Országban is kevés ember hagyta
 helyben, sőt azt erősítik némely tudósítások, hogy
 a' N. Gyűlés a' *Kortrik Város*-béli lakosoknak ká-
 rokat ki-elégíteni meg-határozta, és 300-ezer Li-
 vrákat leg-előbb mindjárt az égett lakosok között
 való kioltásra meg-indíttatott

Hát azt ki meri kérdésbe hozni, hogy az Oro-
 szoknak egész Lengyel Vidékeknek fel-égetésére és
 pusztítására mi okok legyen? — 'S hát a' Len-
 gyelek mi némű jusun kívánják a' Pruszszus Ki-
 rálytól az Oroszok ellen való segittséget? — 'S
 hát a' Pruszszus Király mit felel mind ezekre? —
 Hogy a' mi Olvasóink ezen kérdésekre nézve, ha-
 tsak némű-némű-képpen-is ki-elégitődhesenek,
 előbb a' Lengyel Revolutióról, az után a' Lengyel
 és Pruszszus Királyok között folyó ujjabb költső-
 nös levelezésekről e' következőket jegyezzük-
 meg.

Hogy a' Lengyel Király az ujj Constitutióinak
 oltalmazását az Oroszok ellen a' Pruszszus Király-
 tól bizonyoson reméllette legyen, nyilván való do-
 log,

og, és a' többek között meg tettzik onnan-is ; mivel a' Lengyel Király így szól egy helyen a' maga Pátensében : — „ mind azok a' valamennyire fontos dolgok, mellyeket mi ezen Diétának kezdetétől fogva tselekedtünk, a' Pruszszus Királynak indításából és egyet-értéséből történtenek. „

Ezen szavaira a' Lengyel Királynak a' Pruszszus Udvar ezeket feleli : — „ A' Lengyel Diétának kezdetétől fogva Lengyel Országban *Revolutiók* történtenek, u. m. egyik 1788-ban, a' másik pedig 1791-ben, és ezek egymástól erősen különbözök. Az elsőben részt vett a' Pruszszus Király-is, de a' másodikba belé se szollott. Midőn t. i. 1788-ban a' Lengyelek az Orosz Udvarral a' Porta ellen, 's következés képpen amúgy oldalfélt, a' magok más szomszédjaik ellen is szövetséget akartanak kötni, ekkor ugyan azt javasolta a' Pruszszus Udvar a' Lengyeleknek, hogy ezen veszedelmes Szövetségről tennék-le az ezeket, u. m. a' melly Szövetség által, nem tsak hogy a' Lengyelek magok is a' Törökökkel könnyen háboruba elegyedhetnének, hanem egész Lengyel Országot könnyen háboru piatzává változtathatnák, és a' Törökök hatalmát is *Europában* igen el-gyengithetnék. Már meg lehet, hogy a' Pruszszus Királynak ezen dologról a' *Lengyel Diéta* elejébe terjesztett írása tselekedte azt, hogy a' Lengyelek, az Oroszokkal akkor kötni akart, de mind magoknak a' Lengyeleknek káros és illetlen, mind pedig Pruszszuának veszedelmes Szövetség mellől el-állottanak, és arra vétetődtenek, hogy a' belső rendet magok közt helyre állitván, Lengyel Orzágnak függetlenségét ez által meg-erősítsék. És ez vólt az az első helyyes Revolutió 1788-ban, a' melly által egyik szomszéd is meg nem sértetődött, mellyet a' Pruszszus Király-is helybe hagyván, úgy kötötte 1790-ben Lengyel Orzággal azt a' Szövetséget, mellyben Lengyel Orzágnak, ha ez, ellenségesen valakitől megtámogatnák, segítséget ígért. *Pruszszuának Lengyel Orzággal való ezen öszve szövetekezése*, éppen

pen abban az időben történt, a' midőn Pruszszia és Lengyel Ország attól tartottanak, hogy az Oroszokkal és Auszriaiakkal háboruba elegyedni kén-telenítettnek, és a' midőn a' második u. m. az 1791-dikbéli 3-dik Májusi Lengyel Revolutióról senki még tsak álmodni sem tudott. Ez a' második Revolutzió szülte azt az ujj Constitutiót, melly által az eddig való fel-forgatódott, és a' Monárkhiai Respublika, egy örökös Monárkhiává változott által. Ez a' Revolutió, a' mint minden tudja, tsak igen közép számu Lengyel Deputátusok által, olly hirtelenséggel vitetett tökéletességre, hogy az ott helyben lévő *Anglus*, *Pruszszus* és *Hollándus* Követek is tsak akkor vették észekbe, midőn már minden meg vólt. Ki mondhatná tehát, hogy ezen Revolutió a' Pruszszus Király ingerléséből és egyezéséből készülhetett? „

Ezen környülállásokat pedig leg-jobban ezen Királyoknak egymáshoz küldött következő Leveleikből lehet által látni.

A' Lengyel Király Levele a' Pruszszus Királyhoz. May. 30-dikán. — „Éngemet minden dolog Lengyel Orzágnak, és az ő függetleuségének oltalmazására hívú. A' Lengyel Birodalmat és ennek függetlenségét az Orosz Tsálszárné nyilvánosságoson meg-bántotta. Felségedhez, a' mi Felségeddel kötött Szövettségünk módja szerint vagyunk a' segedelem végett folyamodni. Hogy a' Felséged akaratját és azt meg-tudhassuk, ha valyon a' Felséged segítségéhez bizhatunk é, erre igen nagy szükségünk vagyunk; mável további magunk viseletét ehhez ekarjuk szabni. 's a' t. „ (A' további folytatásában ezen Levélnek nints semmi nevezetes.)

A' Pruszszus Király felelete. Berlin 8-dik Jun. — „Az a' bizontalanság, mellyben most Lengyel Ország vagyunk, nékem szomoruságot okoz: de megvallom, hogy ezt abból, a' mi esztendőtől fogva történt, előre által lehetett látni. Felséged jól emlékez-

lékezhetik réá, hogy *Marquis Luchesini* által gyakran ki nyilatkoztattatott az én ezen dologhoz való kedvetlenségem. Attól az időtől fogva, hogy Európának le-tsendesedése nékem közönséges ki nyilatkoztatást tenni meg-engedte, és hogy az Orosz Tsászárné a' 3-dik Májusi Constitutióhoz való tökéletes idegenségét ki-mutatta, nékem a' Ministeremmel együtt örökké ugyan ezen szavam vólt: és az által, hogy én azt a' Constitutiót, a' mellyet Lengyel Ország magának, az én tudásom és egyezésem nélkült szerzett, mind ez ideig tsendes szemekkel el-néztem, nékem nem juthatott az eszembe, hogy azt segéllyem és oltalmazzam. Ellenben előre meg-mondottam, hogy a' Lengyel Diéta által tétetendő szüntelen való hadi-készületek, a' Tsászárnét el-kerülhetetlenül meg-fogják haragítani, és éppen azt a' szerentsétlenséget fogják Lengyel Országra hárittani, mellyet a' hadi készületek által el akart kerülni. Már most titkolhatatlan dolog az, hogy a' Tsászárné semmit el nem fog ezen ujj Constitutióinak le-rontására mulatni. „

„ Akár millyen nagy legyen is az én Felségedhez való barátságom, és akár millyen nagy részt kívánjak én ezen dologból magamnak venni, azt csak ugyan Felséged maga meg-valhatja, hogy a' mi közöttünk való Szövetségnek meg köttetésétől fogva, a' dolgok fokot változtanak, és a' 3-dik Májusi *Revolutió* által olyan környülállások jöttek-bé, mellyek a' mi Szövetségünk fel-tételeivel éppen nem illenek öszve. Ha Felséged a' maga Pátriotai gondolataiban tovább-is álhatatos lészzen: úgy nem fog töllem függeni az, hogy Felségednek kívánságait bé-tölthessem: ellenben pedig ha Felséged az akadályokat és a' dolognak terhességét jó móddal gondolóra vészti, úgy magam is kész fogok lenni a' Tsászárnéval és a' Bétsi Udvarral traktára menvén, azon igyekezni, hogy Lengyel Országának környülállásait ezen Udvaroknak halznával egyesítvén, Lengyel Országának tsendességét ismét vizsgálva szerezhesük. „

Hogy

Egy uj hir azt erősíti, hogy az Anglus Követ *Pétersburgban* tudtára adta légyen a' Tsászárnénak azt, hogy Anglia az Orosz Sergeknek a' Lengyelek földére való bémenetelét helybe nem hagyhatja, és meg nem engedheti, hogy az Orosz birodalom Lengyel Országot, tsak azért, hogy ez magának, a' Királynak és Nemzetnek tökéletes meg-egyezéséből egy, senkinek ártalmára nem lévő, uj Constitutiót szerzett, fegyverével pusztítsa. — Ez a' hir még bizontalan dolog. Azonban nem lehetetlen; az is nyilvánóságos pedig, hogy Anglia az Orosz birodalmat ugy nézi, mind még valaha a' tengeren lejendő leg-hatalmasabb vetélkedő társát. Hát ha még az Anglus tanál lenni a' Lengyelek' ügyének leg-hatalmasabb oltalmazója. De ezt bizuk a' jövendőre. — Egyik Német Levélben a' következő meg-jegyzést olvasom erről az *Oroszok és Lengyelek* között támodott háboruról., — „A' Gallusok Vezére *Brennus*, egy időben a' *Klassiusok* ellen vezetvén táborát, kérdik tőle az ő katonái, hogy ugyan mivel bántották légyen-meg ötet a' *Klassiusok*? — a'val — *felel Brennus nevetve* — hogy a' magok tartományaikat nem akarják véllem meg-olztani. „

Ostrog mellől a' Hertzeg *Poniatovszky* táborából azt írják Jun. 23-dikán, hogy ezen Hertzeg, *Kachotzkitől* az Oroszok Ukrániában táborozó fő Vezérétől fegyver-nyugvó időt kérvén, ilyen feleletet véve ettől; hogy tellyességgel fegyver-nyugvást a' Lengyeleknek nem adhat, mivel az ő Tsászárnéjától réa bizatott kötelelség tőle egyenesen tsak azt kívánja, hogy a' régi Constitutiót helyre állítván, az ujjat egészlzen törölje-el.

Az *Oroszok* a' Lengyel erősegeket egymás után foglalják, és a' mit benne kapnak, mint magokét vilzik. Az ifju Hertzeg *Radzivilnek* egy *Niosvicz* nevü erőss Várát el foglalván, a' puskaporon és elés házan kívül 28 ágyukat tanáltanak benne, melyeket az el-fogatott 640 katonákkal együtt magokkal el-vittének.

A' H. *Poniatovszky* táborától érkezett újabb hírek szerint, az Oroszok olly nagy erővel nyomulnak az Országba bé-felé, hogy a' Lengyelek mindenünnen magokat visszább vonni kénytelenítettvén, *Dubnó* eddig jó részint az Oroszok kezében vagyon. *Polonna* mellől 49 ágyuknak és sok más egyéb hadi készületeknek el-vezetésével vonta vissza magát H. *Poniatovszky*. Már lehetetlen, hogy kevés napok alatt ismét igen véres tsata ne esék Lengyel Országban. — Azt beszélik, hogy a' Lengyel Király a' Bétsi Udvartól-is, tsak ollyan vigasztaló választ vett volna, mint a' Berlintől.

A' *Bávariából* érkezett uj hírek azt erősítik, és ollyan reménységgel biztatnak, hogy Austr. Belgiumnak Bávariával való fel-tserélődése ez úttal sokkal könnyebben meg-fogna esni, mint sem előre remélhattük volna. — A' bizonyos, hogy a' Császár, *Prágába* való vissza jövő útját, *Monakhiumon* keresztül fogja venni.

Csernovitz 8. Jul. Kedves Barátom! — A' *Contumátzia* még mind tartatik a' *Pestisnek* pedig eredete ez: ennek-előtte mint egy két hónappal jött Török Országból egy Kereskedő *Bukorestbe*, ki-is 6 napok múlva ottan betegségben meg-hala, nem lévén pedig senki mellette a' *Chyrguson* kívül, ez je olda derekáról egy Gyűszüt, mellyben 300 aranyok valának, és el-sikkasztá, kevés napok múlva meg-érkezék a' kereskedőnek felesége-is, és meg-értvén Urának halálát, a' pénzről kezdé tudakozódni, de minekutánna erről senki tudni nem akart volna, panasza a' *Vajdánál*, ki-is a' *Chyrgust* szám-adásra vonván vele ki-vallatá, hogy a' Pénzt ő dugta légyen el, és a' *Pestis* hirt tsak a' maga tselekedetének el-takarására költötte légyen, mi történt a' *Chyrgussal* még nem tudhatom, ez pediglen titkos, de igaz tudósítás, mellyet a' *Generál*

nerál *Fabri* vett, és itten a' tisztekkal közlött. —
 6 dik July akasztának fel *Laudonfalván* egy Erdél-
 lyi *Alexandra Bagatiani* nevű Olánót, ki is magát
Szász Czegőinek lenni vallotta, ennek tselekedete,
 úton álló tolvajság vala. — A' *Muzikák* és *Len-*
gyeiek veszekednek egymással hatalmason, de még
 eddig semmi valóságos hírt nem vehettem győze-
 delmek vagy vezetések felől.

Titkos Tanácsos R. Sz. B. béli Gróf Teleki Josef
Ur ő Exjének igen jól tanált képeről irt Versei
Turótzai Károlynak.

Jöjj ide mesterség lásd egy Képet festél.
 Nagy dologhoz fogtál, nagy hibába estél.
Minerva 's a' Virtus szégyenlik ezeket,
 A' vakmerő bátor Kép író kezeket.
Gróf Teleki Josef nintsen itt le festve
 Annyira vai tölle, mint a' déltől, estve.
 Ez a' Gróf a' *Virtus 's Minerva* gyereke,
 'S a' nagy szívűségnek eleven remeke.
 A' Feje a' józan Gondolat Tárháza,
 A' mellyet *Minerva* aval fel-ruháza.
 Homloká egy piatz, böltsélséget árul
 Annak, a' ki hozzá Tanács kérni járul.
 Ember szeretettel tündöklik a' mejje,
 Melly a' *Virtusoknak* mulatozó helye.
 Ezek a' vonások vólnának Jegyei
 Képének: hibáztak etseted hegyei.
 Fessd az ő Képét elébb ilyen tizimmel,
 Ugy egyezhet a' meg az eleven himmel.
 Hiszem, a' Természet hozszason készüle,
 Mig például nekünk ilyen fíjat szüle,
 Meg-ajándékozni el nem felejtette,
 Csak kár hogy halandó embernek nemzette.